

Eiro zonas banku veiktās kreditēšanas 2022. gada marta apsekojums: galvenie rezultāti Latvijā

- *Aizdevumiem uzņēmumiem kredītiestādes sāka pastiprināt kreditēšanas standartus.*
- *Pieauga pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, vienlaikus sarūkot pieprasījumam pēc ilgtermiņa aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem.*
- *Kredītiem mājsaimniecībām aptaujātās Latvijas kredītiestādes nākamajā ceturksnī plāno pastiprināt kreditēšanas standartus un paredz pieprasījuma kritumu.*

Latvijas Banka sadarbībā ar Eiropas Centrālo banku (turpmāk – ECB) 2022. gada martā veica eiro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojumu par kreditēšanas attīstības tendencēm 2022. gada 1. ceturksnī un prognozēm 2022. gada 2. ceturksnim. Aptaujā piedalījās četras Latvijas kredītiestādes, kuru kopējā tirgus daļa nefinanšu uzņēmumu un mājsaimniecību kreditēšanas sektoros ir pietiekami augsta, lai raksturotu kreditēšanas attīstību Latvijā. Kredītiestāžu sniegtās atbildes tiek ietvertas eiro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojuma rezultātos.

Krievijas karš pret Ukrainu paaugstināja ģeopolitiskos riskus reģionā, un 2022. gada 1. ceturksnis bija pagrieziena punkts, kad sāka mainīties tendences kreditēšanas tirgū. Dažās kredītiestādēs un kredītu segmentos, piemēram, kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei, kreditēšana turpināja attīstīties inerces ietekmē. Savukārt citās kredītiestādēs un kredītu segmentos nenoteiktība un risku kāpums negatīvi ietekmēja kreditēšanas nosacījumus un pieprasījumu jau 2022. gada 1. ceturksnī. Tālāk sekos sīkāks izklāsts par to, kādi faktori noteica kreditēšanas standartu, noteikumu un nosacījumu un pieprasījuma pārmaiņas un kā tās pārskata periodā ietekmēja kreditēšanu Latvijā.

Aizdevumi uzņēmumiem

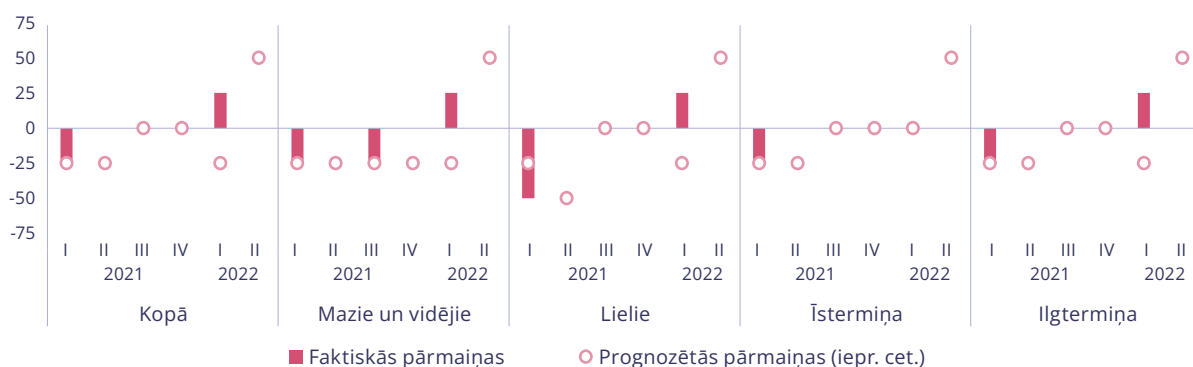
2022. gada 1. ceturksnī viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde nedaudz pastiprināja kreditēšanas standartus aizdevumiem uzņēmumiem, izņemot īstermiņa aizdevumus (sk. 1. att.). Kreditēšanas standarti gan aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gan aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem tika pastiprināti, vājinoties vispārējai tautsaimniecības situācijai un perspektīvai, kā arī atsevišķu nozaru un uzņēmumu situācijai un perspektīvai un klientu kredītspējai. Tomēr jau 2022. gada 2. ceturksnī divas aptaujātās Latvijas kredītiestādes plānoja kreditēšanas standartus aizdevumiem uzņēmumiem padarīt nedaudz stingrākus.

Iepriekšējos ceturkšņos aptaujātās Latvijas kredītiestādes visbiežāk savstarpējās konkurences dēļ atviegloja atsevišķus noteikumus un nosacījumus aizdevumiem uzņēmumiem. Tomēr 2022. gada 1. ceturksnī visas kredītiestādes pārstāja mazināt noteikumu un nosacījumu stingrību aizdevumiem uzņēmumiem, un tie saglabājās līdzšinējā līmenī.

Arī noraidīto uzņēmumu kredīta pieprasījumu īpatsvars 2022. gada 1. ceturksnī saglabājās iepriekšējā ceturkšņa līmenī.

1. attēls¹

Kreditēšanas standartu pārmaiņas aizdevumiem uzņēmumiem kredītu segmentu dalījumā
(par stingrākiem kreditēšanas standartiem ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

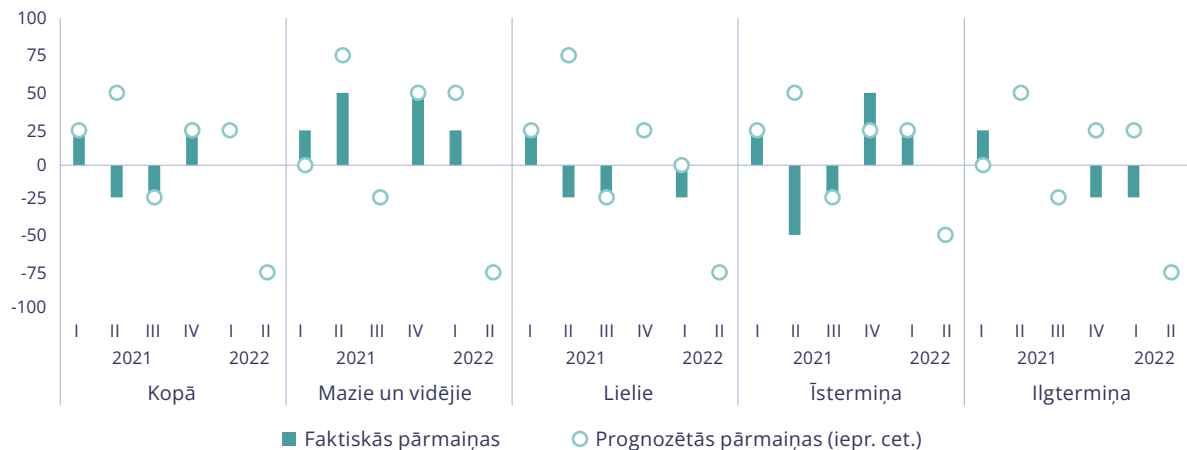

Pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem dažādās bankās un kredītu segmentos 2022. gada 1. ceturksnī (sk. 2. att.) attīstījās pretēji: pieauga pēc īstermiņa aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (neto vienā kredītiestādē), bet saruka pēc ilgtermiņa aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem (vienā kredītiestādē). Pieprasījuma kāpums pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem bija gaidīts, bet pieprasījuma kritums pēc ilgtermiņa aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem bija pārsteigums. Kopumā pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gada 1. ceturksnī nemainījās.

2. attēls

Pārmaiņas pieprasījumā pēc aizdevumiem uzņēmumiem kredītu segmentu dalījumā

(par augstāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

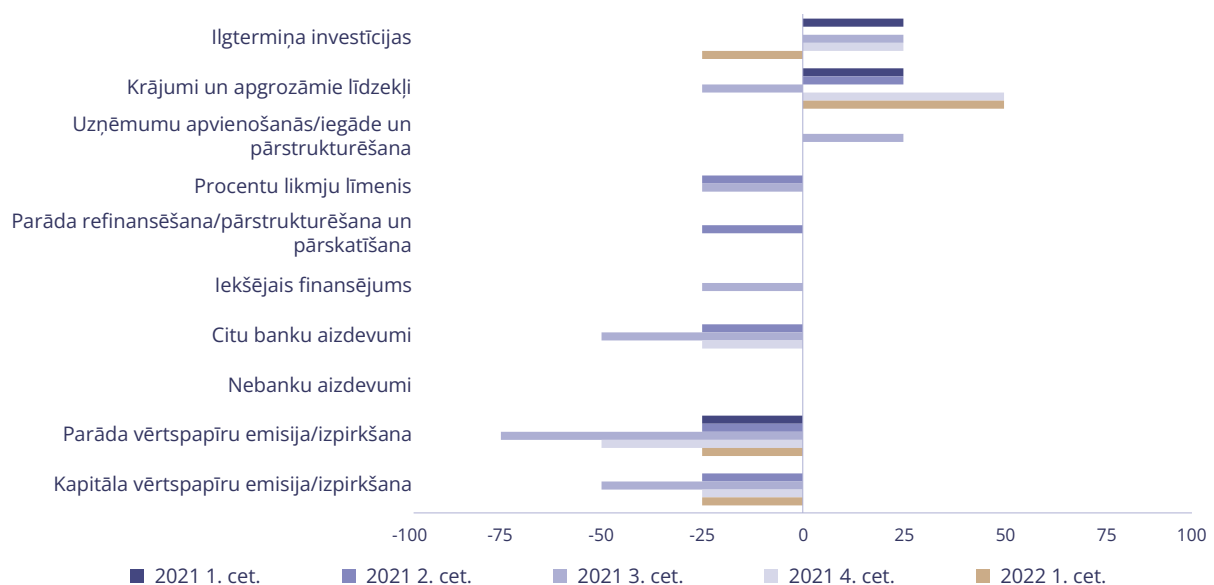

Kopējais pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gada 1. ceturksnī saglabājās iepriekšējā ceturksņa līmenī, jo to ietekmēja pretēji vērsti faktori (sk. 3. att.). No vienas puses, pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem līdzīgi kā iepriekšējā ceturksnī veicināja augstāka nepieciešamība pēc uzkrājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem (divos gadījumos). No otras puses, to ierobežoja zemāka nepieciešamība pēc ilgtermiņa investīcijām (neto vienā gadījumā). Pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gada 1. ceturksnī turpināja negatīvi ietekmēt uzņēmumu parāda vērtspapīru un akciju emisija, taču šo faktoru nozīme mazinājās (neliela ietekme vienā kredītiestādē).

3. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

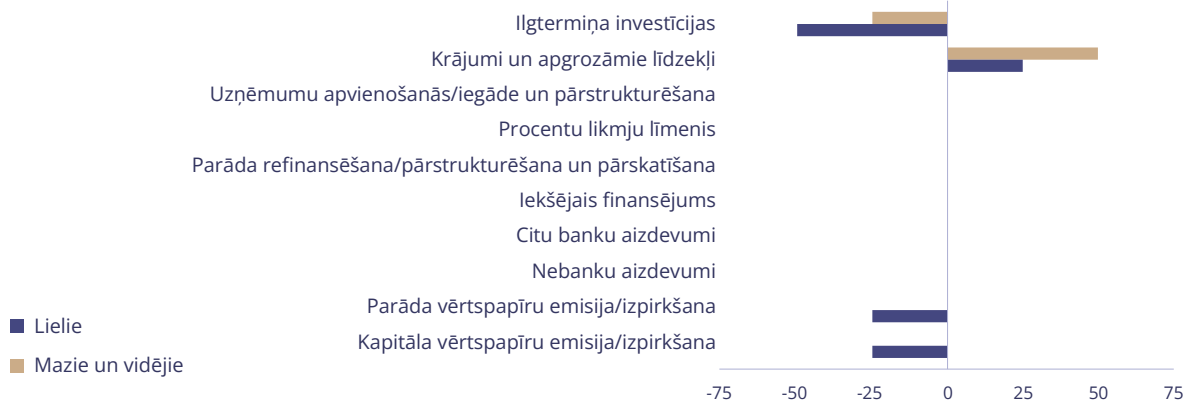

Pieprasījumu pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un pieprasījumu pēc aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem ietekmēja līdzīgi faktori, izņemot uzņēmumu parāda vērtspapīru un akciju emisiju, kas bija aktuāla tikai aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem (sk. 4. att.). Pieprasījuma pieaugumu aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem galvenokārt noteica lielāka nepieciešamība pēc krājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem (neto divās kredītiestādēs), bet mazāk nozīmīga bija

nepieciešamība pēc ilgtermiņa investīcijām (neto vienā kredītiestādē). Savukārt pieprasījuma kritumu aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem vairāk ietekmēja mazāka nepieciešamība pēc ilgtermiņa investīcijām (neto divās kredītiestādēs) nekā lielāka nepieciešamība pēc uzkrājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem (neto vienā kredītiestādē).

4. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem lieluma grupu dalījumā
(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

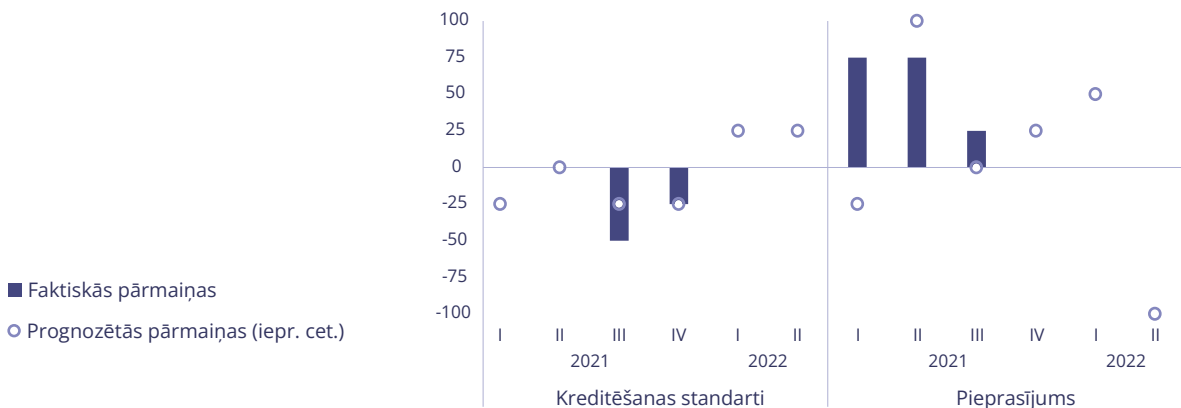
Trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm nākamajā ceturksnī paredz, ka pieprasījums pēc aizdevumiem samazināsies. Pieprasījuma kritumu pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem prognozē retāk (divos gadījumos) nekā pēc ilgtermiņa aizdevumiem (trijos gadījumos).

Kredīti mājāsaimniecībām mājokļa iegādei

Visas aptaujātās Latvijas kredītiestādes 2022. gada 1. ceturksnī kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei saglabāja līdzšinējā līmenī (sk. 5. att.), tomēr nākamajā ceturksnī viena kredītiestāde plāno tos padarīt stingrākus.

5. attēls

Kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei
(par stingrākiem kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei un augstāku pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

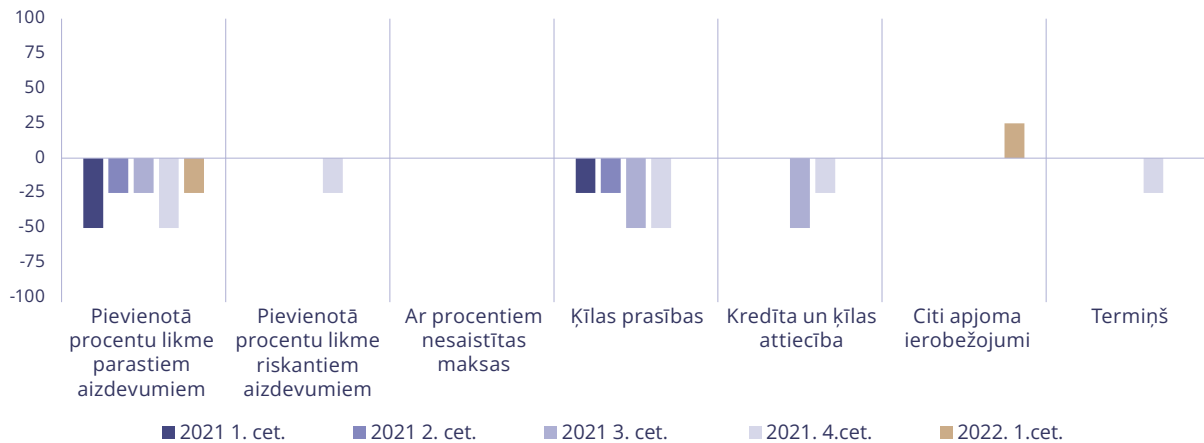

Noteikumi un nosacījumi kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2022. gada 1. ceturksnī atsevišķās kredītiestādēs attīstījās pretēji: vienā kredītiestādē savstarpējās kredītiestāžu konkurences dēļ tika samazināta pievienotā procentu likme parastiem aizdevumiem, bet citā tika padarīti stingrāki apjoma, kredīta un ienākumu attiecības, kā arī kredīta un ķīlas vērtības attiecības ierobežojumi. Šādas atšķirības nebija vērojamas iepriekšējos ceturkšņos, kad lielākā daļa Latvijas kredītiestāžu savstarpējās konkurences ietekmē kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei atviegloja vienu vai vairākus noteikumus vai nosacījumus (sk. 6. att.).

6. attēls

Noteikumu un nosacījumu pārmaiņas kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei

(par stingrākiem noteikumiem un nosacījumiem ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Noraidīto kredītu mājāsaimniecībām mājokļa iegādei pieprasījumu īpatsvars 2022. gada 1. ceturksnī vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē nedaudz samazinājās.

Lai gan 2022. gada 1. ceturksnī tika gaidīts pieprasījuma kāpums pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, Latvijas kredītiestāžu viedoklis par pieprasījuma faktiskajām pārmaiņām bija nenoteikts: viena kredītiestāde norādīja uz būtisku pieprasījuma kritumu, bet cita – uz nelielu pieaugumu. Tādējādi pieprasījums pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2022. gada 1. ceturksnī kopumā nav mainījies (sk. 5. att.).

Abas kredītiestādes, kas norādīja uz pieprasījuma pārmaiņām pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, bija vienprātīgas, ka to ietekmē mājokļu tirgus attīstības izredzes (iekļaujot gaidāmo cenas attīstību), kā arī patērētāju konfidence. Taču kredītiestāžu vērtējums par šo faktoru iedarbības virzienu bija pretējs.

Attiecībā uz pieprasījuma attīstību 2022. gada 2. ceturksnī aptaujāto Latvijas kredītiestāžu vidū valda vienprātība. Visas aptaujātās Latvijas kredītiestādes nākamajā ceturksnī paredz nelielu pieprasījuma kritumu pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei.

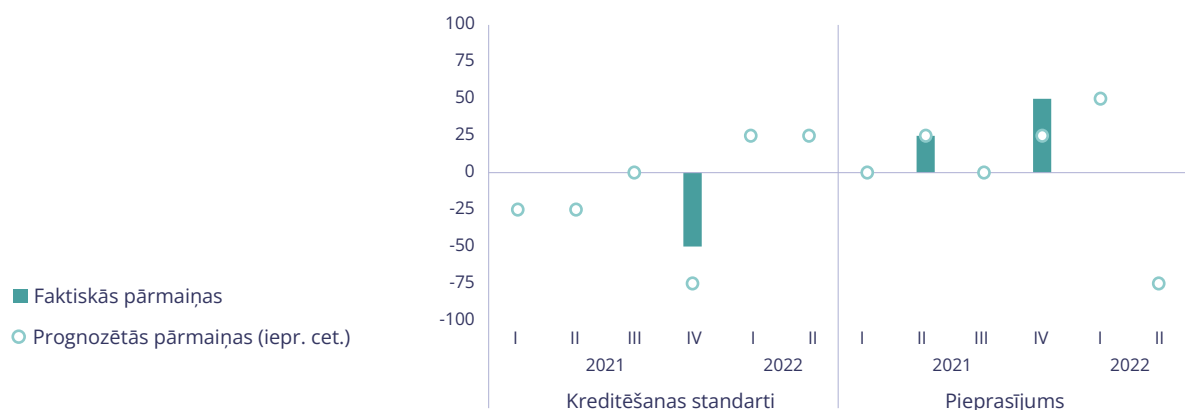
Patēriņa un pārējie kredīti mājāsaimniecībām

Neviena aptaujātā Latvijas kredītiestāde 2022. gada 1. ceturksnī nemainīja kredītēšanas standartus patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām. Nākamajā ceturksnī viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde plāno padarīt kredītēšanas standartus šajā kredītu segmentā nedaudz stingrākus (sk. 7. att.).

7. attēls

Kredītēšanas standartu un pieprasījuma pārmaiņas patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām

(par stingrākiem kredītēšanas standartiem un augstāku pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs 2022. gada 1. ceturksnī līdzšinējā līmenī saglabājās arī patēriņa un pārējo kredītu mājāsaimniecībām noteikumi un nosacījumi, kā arī noraidīto kredīta pieprasījumu īpatsvars.

Pieprasījums pēc patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām 2022. gada 1. ceturksnī kopumā Latvijas kredītiestādēs saglabājās iepriekšējā ceturkšņa līmenī. Tomēr nākamajā ceturksnī lielākā daļa aptaujāto Latvijas kredītiestāžu (trīs no četrām) paredz pieprasījuma kritumu pēc patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām.

8. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pēc patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām
(par faktoriem, kas veicinājuši augstāku pieprasījumu, ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Viena kredītiestāde norādīja, ka pieprasījumu pēc patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām negatīvi ietekmē zemāka nepieciešamība pēc ilgtermiņa precēm, piemēram, automobiļiem un mēbelēm (sk. 8. att.). Divu kredītiestāžu vērtējums par patērētāju konfidences ietekmi uz pieprasījumu pēc patēriņa un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām 2022. gada 1. ceturksnī bija pretējs.

Papildjautājumi

Eiro zonas banku veiktās kredītēšanas aptaujā 2022. gada martā kredītiestādes atbildēja arī uz vairākiem papildjautājumiem, t. sk. par dažādu ECB nestandarta monetārās politikas instrumentu ietekmi uz banku finansiālo stāvokli un kredītēšanu.

Negatīva ECB noguldījumu iespējas procentu likme 2021. gada 4. ceturksnī–2022. gada 1. ceturksnī ietekmēja vai potenciāli varēja ietekmēt kredītēšanu trijās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs. Vienā kredītiestādē negatīva noguldījumu iespējas procentu likme 2021. gada 4. ceturksnī un 2022. gada 1. ceturksnī varētu samazināt peļņitspēju, negatīvi ietekmējot tiros procentu ienākumus. Tajā pašā laika periodā divās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs virsrezervju divu līmeņu sistēma darbojās pretēji – palielināja to peļņitspēju, kāpinot tiros procentu ienākumus. Divās aptaujātajās kredītiestādēs 2021. gada 4. ceturksnī–2022. gada 1. ceturksnī negatīva noguldījumu iespējas procentu likme veicināja procentu likmes pazemināšanu un apjoma kritumu uzņēmumu noguldījumiem. Vienā no tām ECB negatīva noguldījumu iespējas procentu likme kredītiestādes vērtējumā varētu veicināt uzņēmumu noguldījumu procentu likmju kritumu arī nākamajos sešos mēnešos.

Trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm norādīja, ka tās pēdējos sešos mēnešos pirms aptaujas ietekmēja un nāamos sešus mēnešus ietekmēs ECB ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijas. Viena kredītiestāde atklāja, ka 2021. gada 4. ceturksnī–2022. gada 1. ceturksnī izmantoja ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijas līdzekļus aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām, valdības obligāciju iegādei un likviditātes turēšanai Eirosistēmā. Nākamajos sešos mēnešos šādus līdzekļus aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām un valdības obligāciju iegādei plānoja izmantot divas kredītiestādes, bet likviditātes turēšanai Eirosistēmā, dzēšanas termiņu sasniegušu parāda vērtspapīru un starpbanku aizdevumu aizstāšanai – pa vienai kredītiestādei.

Latvijas kredītiestādes norādīja, ka ECB ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperāciju ietekmē tām 2021. gada 4. ceturksnī–2022. gada 1. ceturksnī pieauga peļņitspēja, uzlabojās finansējuma nosacījumi, palielinājās likviditātes pozīcija (katrs faktors minēts vienreiz). Savukārt viena Latvijas kredītiestāde

norādīja, ka ECB ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperāciju ietekmē pēdējos sešos mēnešos pirms aptaujas samazinājās uzņēmumiem izsniegto aizdevumu apjoms. Nākamajos sešos mēnešos divās aptaujātajās kredītiestādēs ECB ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijas varētu veicināt noteikumu un nosacījumu atvieglošanu aizdevumiem uzņēmumiem un vienā kredītiestādē – vairākus citus uzlabojumus: kredītiestādes likviditātes pozīcijas, tirgus finansējuma nosacījumu un pelnītspējas uzlabošanu, kredīšanas standartu atvieglošanu un kredītu apjoma kāpumu visos kredīšanas sektoros un noteikumu un nosacījumu atvieglošanu aizdevumiem mājsaimniecībām.